

Новосельчук Н.Є.

*кандидат архітектури, доцент
навчально-наукового інституту архітектури та будівництва
кафедри архітектури будівель та містобудування
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка
NovoselchukNE@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7753-7872*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті окреслені проблемні питання щодо існуючого стану інтер'єрів типових закладів дошкільної освіти, зведених у радянський період. Визначені сучасні тенденції організації та модернізації предметно-просторового середовища інтер'єрів архітектурно-художніми та дизайнерськими засобами.

Ключові слова: предметно-просторове середовище, інтер'єр, заклади дошкільної освіти, дитячий простір.

Стан проблеми, її актуальність. Дитинство – один з найважливіших етапів розвитку особистості, унікальний і самоцінний період, коли закладаються основні уявлення про світосприйняття. Значну роль у пізнанні світу дитиною відіграє оточуюче її предметно-просторове середовище. Простір виступає активатором діяльності дитини, яка вибудовує свої відношення з ним за зовсім іншими принципами, що суттєво відрізняються від дорослих. Саме тому середовище повинно мати високу естетичну та інформативну цінність.

Особливе місце у цьому процесі приділяється дошкільному віку, в якому формуються найважливіші поняття світогляду. Заклади дошкільної освіти, у яких дитина проводить велику частину свого активного часу, мають допомогти у формуванні цих понять. Оточуюче дитину середовище покликане відбити “світ казки”, у якому живе дитина дошкільного віку і розкрити для неї нові обрії гармонійного, всебічного розвитку [1].

На сьогоднішній день актуальним є питання створення комфортного та пізнавального дитячого простору, що відповідає вимогам часу. Більшість функціонуючих закладів дошкільної освіти були зведені у 1970-1980 роки ХХ століття за типовими проектами, які на сьогодні мають морально і фізично застарілі розпланування і архітектуру і, головне, не відповідають вимогам і

потребам сучасного підростаючого покоління. Реконструювати їх об'ємно-планувальні рішення, повноцінно пристосувати та модернізувати просторове середовище до дітей, створити інклюзивні групи згідно діючих норм та накопиченого досвіду – все це достатньо складне завдання. Однак, сьогодні, як мінімум, можливо внести корегування в їх екстер'єри та інтер'єри за рахунок різноманітних архітектурно-художніх прийомів та дизайнерських засобів.

Нині можна прослідкувати не вірне розуміння самого поняття, що являє з себе інтер'єр закладу дошкільної освіти. Традиційний підхід до формування інтер'єру групового осередку покликаний імітувати житлове середовище, що знайоме для дитини з народження – квартиру. Тут наявні «гостина» (ігрова), «кухня» (буфетна), спальня, що чітко закріплені за своєю функцією. Цей підхід носить формальний характер і не відповідає поняттю створення цікавого, пізнавального середовища, що допомагає розвивати особистість дитини та йти за її потребами [2].

Важливою проблемою є існуюче у закладах дошкільної освіти предметне наповнення, яке часто являє з себе випадковий перелік різностильових, незв'язаних один з одним типових компонентів, що не відповідають масштабу приміщення і його архітектурно-образному вирішенню. «Візуальне сміття» складають ігрове обладнання, стелажі, комоди, стільці й столи, що куплені у різні періоди часу без врахування просторових габаритів приміщень і загальної ідеї інтер'єру. Також є актуальною проблема зберігання та систематизації різноманітного наочного матеріалу. Низка проблем стосується і таких питань як: безсистемне і непродумане колористичне вирішення приміщень; розміщення візуальної інформації на стінах без врахування ергономічних вимог; невпорядковане розміщення озеленення; випадковий характер оформлення вікон текстилем.

Таким чином, на сьогодні архітектурне вирішення закладів дошкільної освіти є достатньо застарілим і не відповідає сучасним досягненням і психолого-педагогічним вимогам.

Мета статті – визначити особливості та сучасні вимоги щодо предметно-просторової організації інтер'єру закладів дошкільної освіти. Основна увага приділена модернізації інтер'єру ігрової кімнати групового осередку дитячого саду радянського періоду, так як він залишається масовим типовим закладом для перебування дітей.

Виклад основного матеріалу. Дитина нового покоління має інший набір навичок, базових знань, уявлень про оточуючий її світ. Сучасний дошкільний навчальний заклад являє собою складне багатофункціональне освітнє середовище, що містить навчальні, пізнавальні, спортивні, господарські, видовищні та інші функції. Він забезпечує реалізацію дитиною фізичного,

розумового і духовного розвитку, її соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту. Перебування у дитячих садах повинно розвивати фізіологію, розум, психоемоційний стан, творчість. Всі ці фактори повинні знайти відображення в архітектурному образі, функціонально-планувальному та предметно-просторовому середовищі закладів дошкільної освіти.

Середовище сучасного дошкільного закладу повинно спиратися на тактильні відчуття, звукові, візуальні сигнали, запахи, і забезпечувати всі умови для удосконалення здібностей дитини. Серед основних принципів, за якими створюється інтер'єр слід відзначити: багатоваріантність навчальних моделей та методів навчання, диференціацію та індивідуалізацію навчально-виховного процесу, гнучкість та мобільність навчального середовища, національну спрямованість та орієнтацію на міжнародні стандарти [2].

Головною програмою за якою навчаються діти у державних закладах дошкільної освіти України є освітня програма «Дитина» [3]. Метою цієї програми є формування основ світогляду, створення умов для зростання активної, творчої особистості, навчання базовим морально-етичним та естетичним цінностям національної і світової культури. Програмний зміст навчально-виховної роботи з дітьми представлено по роках життя дитини від 2 до 7 років. У змісті кожної вікової групи матеріал систематизується таким чином: особливості розвитку дітей та завдання виховання і навчання дітей, організація виховання і навчання дітей, орієнтовний режим дня. У програмі визначені загальні завдання освітнього процесу, що надалі конкретизуються кожним закладом дошкільної освіти.

Для зручного перебування дітей у типових дитячих садах і для ефективної реалізації програми, інтер'єр, в першу чергу, повинен мати необхідні навчальні й освітні функції, створюватися із врахуванням особливостей функціональної специфіки, ергономіки, естетичних параметрів та комфортності приміщень. Крім цього доцільно використовувати ігрові моменти, кольоротерапію, психоемоційні параметри, елементи, пов'язані із освітньою програмою.

В ігровій кімнаті групового осередку виділяється низка функціональних мікрозон, частина з яких змінюється послідовно протягом дня. Це зони – прийняття їжі, навчання, творчості, розміщення експозиційних матеріалів, вільної гри, зберігання різноманітного ігрового, пізнавального та навчального матеріалу, вихователя, зеленого куточку. Ці функціональні зони мають характерне матеріально-предметне наповнення. Однак інтер'єр, як правило, не має загальної композиційно-образної ідеї, і його вирішення носить випадковий, хаотичний характер. Тому створення концептуального простору, що базується на сучасних вимогах, повинно стати основною задачею при

модернізації інтер'єрів типових дитячих садів. Елементи інтер'єру в рамках одного простору повинні поєднуватися за кольором і дизайном. Згідно вимог естетичної виразності, навчальним і виховальним функціям дитячого саду дуже важливо зробити простір не банальним, таким, що відрізняється від середовища «дорослих» установ.

Матеріально-предметне наповнення закладу дошкільної освіти повинно розвиватися з урахуванням нових педагогічних вимог. Простір групового осередку в дитячих садах не має необхідної гнучкості та можливості трансформації приміщень. Тому особлива роль відводиться саме предметному наповненню: меблям, обладнанню, освітленню, інформаційним носіям тощо.

Загальна схема зонування ігрової кімнати це розділення на робочу та ігрову зони, що забезпечує командну гру. Однак за дослідженнями психологів та за прикладами зарубіжних дитячих закладів, багато дітей шукає можливості побудувати наодинці. У переважній більшості західних дитячих садів розуміється потреба дитини нехай в ілюзорному, але в усамітненні. Дитина не завжди налаштована на командну гру. Сучасне рішення інтер'єрів ігрових кімнат типових дитячих садів не передбачає такої можливості. Однак, психологи і вихователі підкреслюють необхідність створення таких зон усамітнення, де дитина може відпочити деякий час від колективу. Підтвердженням цьому є приклади зарубіжних дитячих садів, що суттєво відрізняються від вітчизняних аналогів (рис. 1). Таким чином, при мікрозонуванні ігрової кімнати доцільним є включення зон відпочинку та усамітнення.

Рис. 1. Приклади створення мікрозон для усамітнення. Творчий простір дитячого саду у м. Рамат-Ган, Ізраїль, дизайнер Саріт Шані Хей [4]

В ігрових кімнатах меблі, як правило, заповнюють весь периметр приміщення з метою залишити максимально вільним простір для гри і навчання дітей. Однак, середовище повинно бути мобільним, багатофункціональним та мати можливості для трансформації. Це пов'язане із «сезонністю» освітньої програми, змінністю функціональних процесів та з

можливістю додавання нових функціональних зон. Тому застосування багатоваріантного наповнення: «м'яких модулів», трансформованих меблів та перегородок дозволить урізноманітнити стандартне вирішення інтер'єру, надасть йому сучасних ознак, допоможе змінювати простір залежно від виду діяльності, зробить його динамічним і цікавим (рис. 2).

Рис. 2. Варіанти трансформації простору та меблів у закладах дошкільної освіти

Кольорове вирішення інтер'єрів повинно бути орієнтованим на дитяче сприйняття. Вірно підібране за кольором середовище допомагає краще засвоювати інформацію, збуджує уяву дитини, виховує «власну» естетичну

культуру. Відсутність належної уваги до кольору і недостатня «насиченість» їм дитячого середовища є одним з факторів погіршення емоційного стану, настрою, розумової та фізичної активності в цілому. Усі елементи в рамках одного простору повинні органічно сполучатися за кольором і дизайном. Можливе використання різноманітних кольорових схем, зв'язаних із визначеною образною темою. У зв'язку із значною кількістю змінних заходів, які потребують швидкої «зміни декорацій», доцільним є відносно нейтральне вирішення фонових поверхонь стін, стелі, підлоги. Кольорові акценти включаються у вигляді невеликих елементів оформлення або предметного наповнення.

Доречним є доповнення інтер'єру творами мистецтва, наприклад змінними репродукціями відомих художників. При цьому необхідне оптимальне розташування картин щодо рівня очей дітей. Можливе створення українських національних куточків і використання предметів декоративно-прикладного мистецтва в іграх.

При оформленні інтер'єрів закладів дошкільної освіти можуть застосовуватись тільки якісні сертифіковані оздоблювальні матеріали. Підлога в ігровій кімнаті повинна мати теплу основу. Стіни повинні бути гладкими, вологостійкими і забезпечувати можливість прибирання вологим способом [5]. Доцільним є використання екологічних оздоблювальних матеріалів, таких, що не виділяють у середовище забруднюючих речовин.

Висновки. Велике значення у розвитку дитини-дошкільника здійснює предметно-просторове середовище. Необхідно створити умови для повноцінної реалізації потреб дитини в активному пізнанні навколишнього середовища, можливості досліджувати і експериментувати, одержувати через вільну творчу гру інформацію, отриману на заняттях. Однак, не потрібно намагатися відтворити «домашній» інтер'єр. Саме стилізація і опосередковане вираження – найбільш ефективний прийом, що допомагає ввести дитину у соціальне оточення. Саме непряме, умовне вираження середовища дозволяє розвинути фантазію дитини і стимулювати творчу діяльність. Для створення повноцінного середовища предметне наповнення конкретного приміщення повинно відбуватися комплексно і бажано одночасно. Елементи повинні відповідати один одному за стилем, кольором, матеріалом, сполучатися з архітектурним оточенням. Доцільним є урахування визначених прийомів предметно-просторової організації (рис. 3).

Подальші дослідження у цій галузі будуть спрямовані на визначення особливостей організації інформаційно-навчального простору засобами дизайну в інтер'єрах закладів дошкільної освіти.

1. Структурологічність та відповідність функціонально-планувальним вимогам

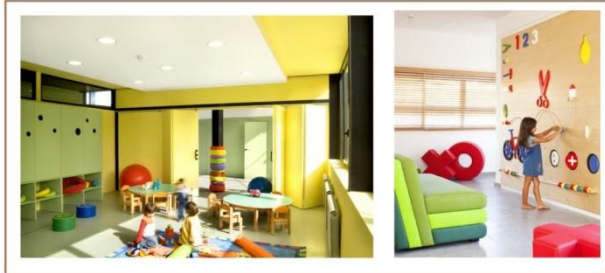
2. Естетичність і художньо-композиційна виразність простору

3. Створення інформаційно-навчального і пізнавального середовища

4. Поєднання елементів інтер'єру в рамках одного простору за кольором і дизайном

5. Гнучкість та мобільність середовища із можливістю трансформації

6. Співмасштабність середовища дитині

Рис. 3. Прийоми предметно-просторової організації інтер'єрів закладів дошкільної освіти

Література:

1. Кадурина А.О. Архітектурно-художні аспекти формування дитячих дошкільних закладів (на прикладі Одеси) : автореф. дис. ... к-та арх. : 18.00.01 / А.О. Кадурина ; НАОМА. – К., 2005. – 17 с.

2. Оформление интерьеров предметно-развивающей среды образовательных учреждений, реализующих образовательную программу дошкольного образования / В.О. Рыжиков [и др.] ; под ред. В.О. Рыжикова. – М., 2013. – 254 с.

3. Дитина: освітня програма для дітей віком від 2 до 7 років / наук. Керівник В.О. Огневюк, авт. Кол. Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; Мін. осв. і науки України, К. у-т ім. Б. Гринченка, 2016. –

304 с. : режим доступа : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf>

4. Творческое пространство от Сани Шани Хей : режим доступа : <https://www.designboom.com/readers/creative-kids-space-by-sarit-shani-hay>

5. ДБН 2.2-4:2018. Будинки і споруди. Заклади дошкільної освіти – введ. 2018-10-01. – Вид-во держ. Підприємство «Укрархбудінформ», 2018. – 40 с.

Аннотация:

Новосельчук Н.Е. Кандидат архитектуры, доцент кафедры архитектуры зданий и градостроительства Полтавского национального технического университета имени Юрия Кондратюка

Особенности проектирования предметно-пространственной среды интерьеров учреждений дошкольного образования

В статье очерчены проблемные вопросы относительно существующего состояния интерьеров типовых учреждений дошкольного образования, построенных в советский период. Определены приемы, современные тенденции организации и модернизации предметно-пространственной среды интерьеров архитектурно-художественными и дизайнерскими способами.

Ключевые слова: интерьер, учреждений дошкольного образования, предметно-пространственная среда.

Abstract:

Novoselchuk N.E. Ph.D of architecture architecture, associate professor of the department of architecture of building and town-planning of the Poltava national technical university named after Yury Kondratyuk

Design aspects of the object-spatial environment of interiors of the preschool education establishments

Issues of concern regarding the existent state of interiors of the standard establishments of preschool education built during the soviet period are outlined in the article. Methods and techniques, modern tendencies of organization and modernization of the object-spatial environment of interiors are determined by the architectural and designer methods.

Keywords: interior, establishments of the preschool education, object-spatial environment.